

Soguk Savaş Döneminde Almanya'nın Strateji Arayışları Selami Çalışkan

1) VESTFALYA DÜZENİNİN YIKILMASI VE ÇİFT KUTUPLU DÜNYA DÜZENİ

Anglo- Amerikan ittifakın Kıta Avrupa-sı'na Fransa kıyılarından çok büyük bir donanma gücü desteğinde girmesi sonucu, Avrupa'daki güç dengeleri ittifak devletleri lehine değişmeye başlamış ve her cephede gerileyen Alman orduları için yenilgi kaçınılmaz olmuştu. Bir yandan savaşın son rötüşleri yapılırken bir yandan da savaş sonrası yeni dünya düzeninin hangi güç odakları çevresinde oluşacağı kesinleşmişti.

19. ve 20. yüzyılların uluslararası sistemdeki dengelerinin ve parametrelerinin 1648 Vestfalya Barışı ile atıldığı kabul edilir.¹ Bu barış ve kurduğu düzen, I. Dünya Savaşı'na ve büyük ölçüde II. Dünya Savaşı'na kadar devam eden bir kurallar bütününe dayanıyordu. Temeli ise eşit ve egemen devletlerin merkezileşmemiş sistemi ve bu sistem Avrupa devletleri arasındaki ilişkileri düzenliyor ve hukuksal çerçeveyi çiziyordu.

Vestfalya Barışı'nın beraberinde getirdiği sistemin başarısı, dünya kaynaklarının sınırsız olduğu anlayışına dayanıyordu. Kaynakların sınırsız olduğu varsayılan bu bölgeler Avrupa sınırları dışında kalıyordu. Bu kaynakların Avrupa devletleri tarafından kullanılması için geliştirilen organize stratejinin adı ise "emperyalizm" idi. Dolayısıyla Vestfalya Barışı'nın kuralları Avrupa dışı bölgeler, sözgelimi Asya ve Afrika için geçerli değildi. Bu çifte

standart, II. Dünya Savaşı'na kadar Avrupa düzeninin temeli, sistemin işleyişinin ana dinamosuydu. Kısacası, 1945 yılına kadar dünya sistemi, yüzünün Avrupa ve Avrupa dışı olmak üzere ikiye ayrılmasına ve yalnız Avrupa devletleri arasındaki ilişkilere dayanıyordu. II. Dünya Savaşı sonrası İngiliz-Yahudi medeniyetinin bir ürünü olan yeni dünya düzeninin temelleri ve işleyişinin nasıl olacağı konusu savaş sırasında düzenlenen bir çok konferansta ve özellikle Yalta'da açıklık kazanmaya başlamıştı. İngiliz-Yahudi ittifakının önündeki son engellerden biri olan Orta Avrupa merkezli Alman egemenliği sona ermişti.² Bu çerçevede Avrupa'nın bir güç merkezi olarak politika sahnesinden çekilmesinden sonra uluslararası konjunktürde belirgin farklılaşmalar oluşmuştu. Bu farklılaşmaları dört maddede özetleyebiliriz:

1-Savaş sonrası dünya politikasına iki yeni süper güç, yani Amerika ve Rusya hakimdiler. Bu iki gücün her ikisi de daha önce uluslararası politikada anahtar rol oynamamışlardı. Amerika, daha önce takip ettiği Monroea'nın izolasyon doktrinini terketmiş ve bir dünya devleti olmuştu. 1917 Bolşevik İhtilali'nden II. Dünya Savaşı'nın çıkışına kadar çekingen bir politika izleyen ve büyük devletler topluluğunun dışında kalan Rusya ise, 1945 den sonra takip ettiği aktif ve yayılmacı pozitif politikanın yanında, elde etmiş olduğu teknolojik güç sayesinde uluslararası politikada birinci derecede söz sahibi olmayı başarmıştı. Olu-

şan bu iki kutup çevresinde diğer devletler kümelenmişlerdi.

2-Yeni dünya düzeni beraberinde ilk defa belirgin bir ideolojik doktriner parçalanmışlığı getiriyordu. Bu ideolojik karmaşıklık kendi içerisinde kimi açmazları olsa da, üstünde kurulmuş olduğu temeller açısından çok ciddi problemler üretmiyor ve her türlü sorun güç dengeleri boyutunda bir çözüme kavuşuyor ya da en fazla kısmi çatışma alanları doğurabiliyordu.

3- İki dünya savaşından sonra muhtemel bir üçüncü dünya savaşının nelere yol açabileceği açıkça ortaya çıkmıştı. Sömürülmeye müsait zayıf devletlerin yem olma özelliklerinin getirmiş olduğu yapının sonucunda eski sömürgecilik sona erdirilmiş ve uluslararası cemiyetler kanalıyla paylaşılmış menfaatler kalıcı bir barışı kaçınılmaz kılmıştı. Pastaya tamamen sahip olma niyetindeki egemen güçlerin propaganda-sı bunu gerektiriyordu. Sömürgecilerin bağımsızlıklarını kazanmaları üçüncü dünya devletleri blokunun oluşmasına sebep olmuştu.

4- II. Dünya Savaşı'nın en önemli sonucu Vestfalya Barışı'yla kurulan sistemin tamamen şekil değiştirmesidir. Artık Avrupa'da Avrupalılardan çok kıta dışındaki güçler etki alanı oluşturacaklardı. Politik geleneği gereğince, Avrupa'daki problemlerin başlangıçta dışında kalan daha sonra bir denge unsuru olarak devreye giren İngiltere'nin yerini Amerika almıştı. Sistem içerisinde her seferinde orta Avrupa'da hegemonya kurarak Hindistan'a kadar uzanan eklektik bir eksende yayılma hedefi güden klasik Prusya yayılmacılığı dize getirilmiş, hayat sahası içerisindeki topraklar çift kutuplu dünya sisteminin ana problemiğini oluşturmuştu.

II) YALTA SONRASI AVRUPA'DA YENİ ALMANYA'NIN YERİ

5 Haziran 1945'de müttefikler bir bildiri ile Almanya'nın yönetimini devraldıklarını açıkladılar. ABD, Sovyetler ve İn-

giltere kendi işgal bölgelerini özgürce yönetecek, Almanya'nın genelini ilgilendiren konularda ise Müttefikler Kontrol Konseyi devreye girecekti. Postdam Konferansı'nda Almanya'nın üç işgal bölgesine ayrılmasına karar verilmişti. Sonradan Fransa'nın da işgal gücü olarak kabul edilmesi ile işgal bölgeleri sayısı dörde çıkarıldı. Bir süre sonra işgal bölgelerinde eski siyasal partiler yeniden kurulmaya ve eyalet yönetimleri oluşturulmaya başlandı.

Müttefikler prensipte Almanya'nın bütünlüğünü koruma konusunda kararlı olmalarına karşın, bir süre sonra Sovyetler ile görüş ayrılığına düştüler. Barış antlaşmasının imzalanması ile işgal bölgelerinin birleştirilmesi ve demokrasiye geçiş gibi siyasal problemlerle birlikte Almanya'dan alınacak savaş tazminatları ve Almanya'nın ekonomik yapılanmasının nasıl olacağı gibi ekonomik problemler de yaşanıyordu. Postdam Konferansı'nda Almanya'nın ekonomik bütünlüğünün korunması yönünde karar alınmasına rağmen, Fransa ve Rusya, kendi işgal bölgelerinde birtakım tasarruflarda bulunarak Almanya'nın ekonomik bir darboğaza girmesine neden oldular. ABD, Orta Avrupa'da kendi menfaatlerini tökezletmeyecek bir liberal Alman ekonomisini olumlamasına rağmen Almanya'nın ileride Avrupa'nın çok önemli bir ekseninde ciddi bir istikrarsızlık oluşturacak şekilde güçlenmesine karşıydı, ancak gelişen olaylar karşısında hem Amerika'nın hem Rusya'nın menfaatlerini koruyacak ve birbirleri için bir durdurulma noktası teşkil edecek bir Almanya'nın daha mantıklı olacağı düşüncesinin sonucu olarak iki Almanya ortaya çıktı.

Yukarıdaki görüş ayrılıkları sonucunda her iki süper güç için Almanya'nın yekdiğerine bırakılmayacak kadar merkezi bir güç oluşturduğu ve mutlaka paylaşılması gerektiği ortaya çıkmıştı. 1948 yılında üç batı işgal bölgesinin birleştirilerek bir Alman hükümetinin

kurulması kararlaştırılıncaya Sovyetler Birliği buna tepki olarak Berlin'i abluka altına aldı. Savaş sonrası yapılan anlaşmaya göre, Sovyet işgal bölgesindeki Berlin'in yüz mil içerisinde kadar olan alandaki Amerikan, Fransız ve İngiliz işgal güçlerinin tüm ihtiyaçları Batı Almanya'dan karşılanacaktı. Buradan hareketle Batılılar, Berlin'e havadan sürekli yardım götürerek ablukanın Berlin halkı üzerindeki etkisini kırmayı başardılar. Sovyetler yaklaşık bir yıl sonra, etkisiz kaldıkları için ablukayı kaldırdılar.

Bu arada Batı Almanya, kurucu meclis çalışmalarını tamamlayarak, yeni anayasa çerçevesinde 1949 yılında seçimlere gitti. Yeni Almanya'nın yönetimi müttefikler tarafından Nazi öncesi dönemin bürokratlarına teslim edildi. Çoğunluğu sağlayamasa da seçimlerde en yüksek oyu Amerikan işgal bölgesinde bir süre belediye başkanlığı yapmış olan Adenauer liderliğindeki CDU (Hristiyan Demokratik Birlik) - CSU (Hristiyan Sosyal Birlik) ittifakı aldı. SPD (Sosyal Demokrat Parti), Alman Partisi ve Komünist Parti de milletvekilliği kazandılar. Sonuçta CDU-CSU ittifakının FDP ve Alman Partisi ile yaptığı koalisyon sonucu Anedauer başbakan olmuştu. Bundan itibaren Avrupa coğrafyasında belirledikleri tarihten itibaren sürekli bağımsız ve farklılaşmış bir politika izleyen ve bir güç merkezi oluşturan Almanya dizginlerini galip devletlere bıraktı.

III) SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ ALMANYA'NIN AÇMAZLARI VE GÜVENLİK PROBLEMLERİ

1) Federal Alman Stratejisinin Yapısal Problemleri

III. Reich'in suçlarının sorumluluğunun histerik Alman Nasyonalizmine aidiyetinin farkedilmesi, politikacıların İngiltere ve Fransa'da olduğu gibi toplumun güçlü milliyetçilik duygularını mobilize etme imkanından mahrum ol-

dukları anlamına geliyordu. Falkland Adaları hadisesindeki İngiltere'nin toplumsal dinamizmi en az Federal Almanya'da hissedilebildi. İtalyanlar ve İspanyollar mevcut durumu tenkit ettiler ama Almanlar tam bir şaşkınlık içerisindeydiler. Bu şaşkınlığın temelinde Alman yakın tarihinin etkileri ve Avrupa'nın ilk post-nation devletinde yaşamaları vardı.³

ABD ve Sovyetler arasındaki gerginlik sonucu parçalanmış dörtlü kontrol sisteminin çökmesi ile, bir Batı Alman devletinin kurulmasıyla Avrupa'da yeniden istikrarın sağlanması gerekliliği, Amerikan taahhütüne yol açtı. Aslında Batı Alman devleti dış politikasını arayan bir devletten çok İngiliz-Yahudi hegemonyasının dış politikasının aradığı bir devlettir. 1871'den beri birleşik bir yapının parçalanması üzerine kurulmuş olan bir devletin beraberinde Almanya'nın tekrar birleştirilmesini vaat eden bir dış politikayı getirmesi kaçınılmazdır. Ancak oluşturulacak yeni Alman politikasının referans çerçevesini üç temel problem oluşturuyordu.

a) Tarihi Miras Ve Sınırlamalar

Batı Alman politikası herhangi modern bir devletten çok daha fazla 19. yy tarihi tecrübesinden hem davranış tarzı ve niyetleri bakımından etkilenmiştir. 1871'deki başlangıcından beri Birleşik Almanya, Yahudi kontrolündeki uluslararası sisteme entegrasyonunun imkansız olduğunu gösterdi. Alman stratejisyenleri Eingreisung (çevrelenmiş) olma düşüncesi ile terdirginlerken komşu ülkelerde Almanya'nın dinamik ve genişleyen karakterinden korkuyorlardı. Almanya ile kıta Avrupası dahilindeki ve haricindeki diğer güçler arasındaki bu gerilim 1871-1945 dönemine tam anlamıyla damgasını vurmuştu.

II. Dünya Savaşı sonrasında Almanlar kendi iradeleri ve bilinen sebepler doğrultusunda komünizm karşıtı ve batıya doğru bir yönelimi tercih etmiş-

lerdi. Fakat komünizm karşıtlığı geçmişle bir köprü oluşturdu. Bu köprü sadece Nazi dönemine kurulan bir köprü değildi. Polonyalılarla Almanlar arasındaki düşmanlık Ortaçağ'a kadar uzanır. Almanlar ile Ruslar arasındaki rekabet I. Dünya Savaşı'nın ön koşullarından biriydi. 1945'ten sonra Almanların bir çoğu ülkelerinin bölünmüşlüğünü kabul etmeme anlamında revizyonist idiler ve itirazları genellikle doğuya karşı idi. Fakat aynı zamanda doğu ile tarihteki ilişkilerinin önemli bir kısmını oluşturan adaletsiz döngüde kararlı bir değişiklik yapmanın zamanının gelip gelmediğini kendilerine sormak zorundaydılar. Polonya ve Rusya tekrar Alman saldırganlığına maruz kalmışlardı. Prusya Polonya'nın tarihteki parçalanmalarında aktif rol oynamış ve Hitler Almanyası da bir milletin sadece politik değil aynı zamanda fiziki ve kültürel temelini de ortadan kaldırmayı amaçlamıştı. Rusya, Polonya karşıtlığı noktasında suç ortağı olmasına rağmen iki defa Alman emperyalizmine maruz kalmıştır.

Batı Almanlar totaliteryen düşüncüyü geçmişteki sorumlulukları ve mevcut revizyonist arzularını uzlaştırmak için kullanmışlardı⁴. Fakat Almanlar her iki devleti de iki defa yok etme savaşıyla karşı karşıya bırakan politika ve idealerin yanlış olduğunu bildirmek zorundaydılar. Buradan Batı Alman politikasının en önemli sonucu olan savaş önleme mecburiyeti ortaya çıkıyordu. Bu durum nükleer devrimin ve Almanya'nın maruz kaldığı durumun bir sonucu olarak politik uzlaşma mecburiyeti ile desteklenmişti.

b) Soğuk Savaş ve Doğu Batı Arasındaki Sistemik Güç Rekabeti

Almanya'nın II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'daki yeri üç önemli faktör tarafından belirlenmişti. Birincisi doğu Avrupa'daki yeni sınır düzenlemeleriydi. Bölgede Nazi dönemi ve öncesinde olanlardan sonra Almanya'yı yenerek süper güce ulaşan ve Batılı güçlerle

uyum içerisinde olan Rusya'nın toprak değişikliği istemesi kaçınılmazdı. İkinci faktör yeni dünya sisteminin Almanya'ya karşı kendisini nasıl koruyacağıyla ilgiliydi. Bu güvenlik ihtiyacının kurumsal ifadelerle tercümesi otomatik olarak, ülkenin bölünmesini ve doğu sınırlarının ilhak edilmesini ima etmiştir. Üçüncü faktör bölünme varyantını ön plana çıkaran soğuk savaştı. Almanya'nın Oder-Nisse'nin batısındaki diğer iki parçası müttefiklerin güvenliği için çok önem taşıyordu. Böylece Alman Sorunu, soğuk savaşın entegre bir parçası haline alıyordu. Almanya'nın büyük partilerinin siyasi kadroları belli bir meydan okuma, direnme ve araştırma sonucunda soğuk savaşın gerçekten soğuk kalabilmesi için statükonun kabul edilmesinin ön şart olduğunu anlamışlardı.

Alman Sorunu soğuk savaş boyunca ciddi bir problemdi, fakat soğuk savaş onun aynı zamanda ön şartlarından biri olduğu için ona çözüm de getiriyordu. Ülkenin bölünmesi ve iki ayrı parçasının iki ayrı kampa entegre olması, Almanya'ya ve Alman problemine karşı bir korunma kalkanı sağlayacaktı. Her iki Almanya'nın yöneticileri doğu-batı çatışmasında ve politik sistemler arasında görünürde büyük ölçüde bilinçli tercih yapmış olsalar da, böyle bir güvenlik anlayışını tabi olarak problematik buldular. Buna rağmen soğuk savaş Almanlara özellikle Batı Almanlara öylesine taze kan sağladı ki, kaybettikleri savaşın faturasını ödemekten kaçabileceklerine ve 1937 sınırlarına kavuşabileceklerine inanmaya başladılar.⁵ Daha ileri gidilerek denilebilir ki, soğuk savaş olmadan Almanya Fransız arzularına karşı dahi batı sınırlarını koruyamayacaktı. Bu anlamda soğuk savaş ulusal bağımsızlığı ima eden Alman revizyonizminin en önemli faktörlerinden biriydi. Bu ise iki Almanya arasındaki düşmanlığın devam ettiği sürece birleşmenin sadece hayal olarak kalacağını gösteriyordu. Yeni-

den birleşmenin sağlanabilmesi için Batı Alman revizyonizminin bir daha tehdit olmayacağını garanti edilmesi gerekiyordu. Bu ise soğuk savaşın teklifinden ayrı olarak müşterek bir doğu-batı çözümünü gerektiriyordu. Fakat soğuk savaşın dayattığı şartlar bunu imkansız kılıyordu. Batı Alman revizyonizmine açık bir diğer seçenek de soğuk savaş şartlarını kendi çıkarları açısından istismar etmektir. Bu, Sovyelerin doğu-batı çatışmasındaki pozisyonunda temel bir değişikliği kabullenmeleri anlamına geliyordu. Böyle bir gelişme ise, uluslararası sistemin o tarihte gözlemlenemeyecek bir radikal değişimi olmadan imkansızdı.

c) Statükonun Ahlaki Problemleri ve Menfaat Belirsizliği

Batı Almanya doğu ile özel çatışma alanlarını sona erdirse bile, Alman dış politikasının önündeki tüm engeller kaldırılmış olmayacaktı. Ne olursa olsun ideolojilerin, sosyal sistemlerin çatışması devam edecekti. 1950'lerde bu problem revizyonizm ile ilişkiliydi: Revizyonizm geri çekildikçe diğer problemler kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıktı. Askeri ve politik yapısal asimetriyle karakterize olmuş bir Avrupa'da savaşı önleme mecburiyeti nasıl sağlanacaktı. Sürekli bir uzlaşma, Batı standartlarına göre gerçek meşruiyetten mahrum bir rejim bir tür kolonyalizme gitmek zorunda kalan bir süpergüç ile nasıl başarılabiliirdi.

Nazi Almanyası'nın Sovyetlere büyük ızdırap vermiş olmasından dolayı, Sovyetlerin bu durumu en azından manevi bir zeminde telafi etme hakları inkar edilemezdi. Aslında güç politikaları bunu elde ettiklerini gösterdi. Problem, çoğu zaman Nazi işgaline zemin hazırlayıp tarihini öne alan veya nazilerle direkt işbirliği ile takip edilen ve çoğu zaman en azından Almanya kadar İngiliz-Yahudi hegemonyasına bir tehdit oluşturan Rus-Sovyet emperyalist emellerinin de, sistem içerisinde bu telafi ile tatmin edilmesiydi.

Hitler-Stalin paktı bir kaçının sadece etnik sahada kaldığı bir çok Sovyet işgalleriyle sonuçlandı. İşgal bölgeleri sovyetleştirildi ve sözde sınıf düşmanları tasfiye edildiler.

Mevcut problemlere değinmek Almanlar için doğu-batı intilafındaki herhangi bir taraftan daha zordu. Almanlar, Sovyet suçlarından ve yayılmacılığın şikayet etmek için politik ve ahlaki olarak hiç de iyi bir konumda değillerdi. Toprak talebi ile ilgili herhangi bir Batı Alman argümanı kaçınılmaz olarak Alman revizyonizmine atıfta bulunacaktı. Toprak talebi, hem Alman hem de Rus komşularının kurbanı olan ve yeni kazandığı toprak bütünlüğünü tehlikeye atmak istemeyen Polonya için ne anlam ifade edecekti. Nitekim Orta Avrupa'da kararlı ve bütüncül bir Polonya'nın varlığı, savaşı önlemenin veya birbirine rakip Alman ve Rus yayılmacılığının bütün kıtaya hükmetmelerini engelleyecekti.⁶

Politik-ideolojik ve askeri farklılaşmalar da Almanya'yı etkiliyordu. Mevcut şartların kabullenilmesi, sadece Sovyet yayılmacılığını değil aynı zamanda Doğu ve Orta Avrupa'daki komünist hakimiyetin varlığını da kabullenmek anlamına geliyordu. Bu hakimiyet bir çok temel Batı inanç ve değerleriyle uyumsuz olmakla beraber, Doğu Almanların ve Avrupalıların çoğunluğunun arzularına ters düştüğü de gösterilebilirdi. Doğu-Batı çatışmasındaki sosyal karşı koymaların en belirgin noktası Batı'nın aşağıdan çalışan sürekli devrimi değil, fakat Doğu'nun yukarıdan aşağıya işleyen karşı devrimiydi. Mevcut şartlarla uzlaşma aynı zamanda daha baskın askeri güçlerle ve güvenlik kavramları açısından Doğu'yu sadece kararsızlaştırmayıp aynı zamanda avantajlı bir konuma getiren suçlayıcı bir savunma anlayışı ile uzlaşma demekti veya en azından Batı'yı yaygın caydırıcılık ve ilk nükleer güç kullanımının sorumluluğuyla suçlayacaktı.

Suçlayıcı stratejinin statükoya uygulanması savaş riskini artırmakla kalmayıp uzun vadede değişim şansını ortadan kaldırırsa, belirtilen farklılaşmalar Sovyet kampında güçten çok zayıflık olarak algılanacaksa, politik sisteminde köklü bir değişiklik yapmadıkça stratejik ve tarihsel sebeplerden dolayı Sovyetler Doğu Avrupa komşularıyla ilişkilerini normalleştiremeyecekse, o zaman statüko bazlı uzlaşma Batı değerlerinin meşruluğunun yüceltilmesi şartıyla ahlaki olabilecekti.

Almanya'nın bölünmesi ve Federal Almanya'nın güdük kimliği, diğer ülkelerin dış politikaları ile kıyaslandığında zaten gelişmemiş olan menfaat konseptini daha da belirsizleştiriyordu. Alman ulusu ile Batı Alman devleti arasındaki kopukluk aniden milli menfaatten söz etmenin önüne set çekti. 1949'dan beri Federal Alman Cumhuriyetinin tüm Alman ulusunu- en azından 1937 sınırlarında yaşayanları- temsil edip etmeyeceği devamlı tartışıldı. Federal hükümet serbest seçimle idare edildiğinden tek meşru devletti ve ilk vazifesi anayasada belirtildiği gibi Alman Birliği için çalışmaktı. Federal Cumhuriyet böylece sürekli olarak self-determinasyonda Almanların ulusal çıkarları olduğunu ilan etti.

Bu konsept, Doğu Almanya'nın tanınmasının Federal Almanya tarafından düşmanca bir tavır olarak algılanıp algılanmayacağını tartışan 1955 Hallstein Doktrini tarafından da desteklendi ve bunun sonucu olarak Sovyetler dışında hiç bir komünist olmayan ülke Doğu Almanya'yı tanımadı.⁷

Federal Almanya'nın kendisini Alman milli menfaatlerinin sözcüsü ilan etmesi 1960'ların sonundaki büyük baskılarla ortaya çıktı. 1960'ların başında süper güçlerin detanta yönelmesini takiben Almanlar birleşmenin detantdan daha öncelikli olduğu kanısındaki ısrarlarını bırakmak ve daha az kutuplu bir sistemde yer almak zorunda kaldılar. Yeni sistemde Hallstein Doktrinini

devam ettirmek pahalıya mal olmaya başladı. 1960'ların sonuna doğru da ihlal edildi.

IV) ALMAN STRATEJİSİNİN ÇIKIŞ YOLU ARAYIŞI VE ALTERNATİFLERİ

1- Askeri Revizyonizm

Nasyonal Sosyalizm'in askeri revizyonist ve emperyalist karakteri birdenbire ortaya çıkmadığı gibi Hitler'in ölümü ile de kaybolmadı. **Ostpolitik**'in altında yatan ideoloji, Almanya'yı batıya doğru yayılan Bolşevik akımını sökü� çıkarmaya çalışacak bir devlet olarak tanımladı. Birleşik Amerika tarafından Batı Almanya'nın güçlendirilmesi bu sebeptendi. Doğu ve Batı ile aynı anda mücadele Almanya için fazla gelmişti. Bunun dışında Batı ile entegre olarak Rusya'ya karşı demokrasi sancağı altında savaşmanın ihtimali var mıydı? Nato'nun kuruluş amaçlarını (**to keep America in, Russia out, Germany down**) Amerika'yı içerde, Rusya'yı dışarda Almanya'yı da aşağıda tutmak olarak tanımlayan Batı için bu ne ifade edecekti.⁸ Böyle bir seçenek faşizm karşıtı koalisyonların görüşleri ve yeni bir başlangıç yapmak isteyen Alman ruhu ile de bağdaşmıyordu. Alman anayasasının 26. maddesi askeri saldırganlığı kesin bir şekilde yasaklar. Askeri yöntemlerle revizyonizmin terkedilmesi dünya sistemine entegrasyonun ve tartışmaya açık yeni egemenliğin temelini oluşturuyordu. Taki-beden anlaşmalarda, Almanlar Batı Almanya'nın sınırlarının değiştirilmesinde veya birleşmenin sağlanmasında, güç kullanımının terk edileceğini garanti altına almıştır. Tüm bu garantiler dahi Batının ihtiyatlı davranmasının önüne geçememiştir.⁹

2-Batı İle Bütünleşme ve Güç Merkezli Ostpolitik

Adenauer'in tarihsel tecrübeleri, bölgesel arkaplanı ve politik içgüdüleri hep batıya doğruydı. Ona göre tekrar birleşme batıya entegre olmanın yerine

geçmiyordu ve her ikisi uzlaştırılabilir. Soğuk savaşın taraflarının biri lehine tercihte bulunmak, Almanya'nın bölünmüşlüğüne kesinleştirmiyordu. Adenauer başkanlığındaki hükümetler ve arkasındaki politik güçler için birleşme "Anschluss" ile özdeşti ve Sovyet işgal bölgelerinin birleştirilmesi ve Oder-Nisse hattının doğusundaki bazı eyaletlerle entegrasyon anlamına geliyordu. Böyle bir birleşme elbetteki Rusya'nın isteklerine karşı gerçekleşecekti. Federal Almanya için birleşme üzerine başarılı görüşmeler yapılabilmesi Batı'ya entegrasyona ve Batının desteğine bağlıydı ve Batı güçlü olmalıydı.

Mamafih güç merkezli pazarlık stratejisi tartışılabilir üç temel varsayım üzerine kurulmuştu. Birincisi, Batı'nın Alman isteklerine Sovyetlere karşı tam destek vereceğiydi. İkincisi Batı gerçekten Rusya'dan güçlüydü ve bunu gerekirse ispatlayabilirdi. Üçüncü ve en önemlisi de Sovyetlerin oyunun kuralına boyun eğecekleri düşüncesiydi. Böyle bir politika barış ve istikrar iddiası ile nasıl bağdaştırılabildi ve temel argümanları ne olabilirdi? Avrupa'daki tansiyonun temel sebebinin Alman revizyonizminin değil fakat bizzat Almanya'nın bölünmüş olmasının sebep olduğu öne sürüldü. Eğer dünya gerçek yumuşama istiyorsa, Almanya'nın bölünmesine bir son verilmeliydi. 1960 lara kadar Alman hükümetleri, Alman sorununda bir ilerleme sağlanması şartıyla silahsızlanmayı desteklediler.

Ancak kısa zamanda bu üç temel kabulün zemininin zayıf olduğu anlaşıldı. Birleşik Devletler'in güç merkezli politikayı söylem olarak desteklediği doğru olsa bile tüm Batı için bölünmüş Almanya'nın Avrupa da gerilim sebebi olduğu tezi geçerli değildi. Batı Alman iddialarına verilen destek aslında revizyonist eğilimlerin Batı'ya entegrasyonunun garantilenmesi ve Almanya'nın Rusya'ya karşı bir kalkan olarak kullanılacak olması anlamına geliyordu.

Federal Almanyanın Batı'ya entegrasyonu ve Fransa ile uzlaşması politik basiretinin ürünüydü, fakat Adenauer'in Westpolitik'inin bedeli fazlaydı: Batı'nın erken yumuşama ve silah kontrolü girişimleri kısmen yıkıldı, gerçekçi olmayan revizyonist yeni bir gelenek ile Doğu Avrupa ve Almanya arasında düşmanlığa dayalı eski gelenek muhafazakar hükümetler tarafından desteklendi. Ortaya sürülen görüş, Almanyanın Sovyetlere politik-askeri baskı uygulayacağı ve bunun sonucu olarak Rusya'nın Orta Avrupa'dan çıkarılacağı ve Almanya'nın bu sefer Amerikan üstünlüğünün şemsiyesi altında ve liberal demokrat ittifakın bir üyesi olarak yerini alacağı istikametindeydi.

3- Gevşek Revizyonizm ve Planlanmış Zayıflık.

Adenauer karşıtlarının temel argümanı, Sovyetlerin şu veya bu şekilde rızası alınmadan birleşmenin gerçekleştirilemeyeceğiydi. Sovyetlerin, baskıları ve Batıya bağlı askerî açıdan güçlü bir birleşik Almanya'yı kabul etmeyeceğini ileri sürdüler. Güç merkezli politikanın iki alternatifi vardı. İki SPD muhalefeti tarafından geliştirilendi, diğeri ise Avrupa ve Almanya için üçüncü bir yolu savunanların öne sürdüğü alternatifti. Avrupa ve Almanya'nın üçüncü bir kuvvet olduğu fikri ile kısa bir flört yaptıktan sonra SPD yönetimi diğer büyük partileri takip ederek yönünü açık bir şekilde Batıya çevirdi ve komünizm karşıtı bir konuma yerleşti. SPD, Almanya'da kendisini çok güçlü konuma getirecek olan birleşme projesini arzulamasına rağmen diğerleri ile aynı problemle karşılaştı: Avrupanın stabil güvenliği ile birleşmiş bir Almanyanın yarattığı çelişki. Nitekim birleşmiş bir Almanya, orta Avrupa'nın güvenliği için potansiyel bir tehdit oluşturagelmisti.

SPD'nin erken dönem Ostpolitik, Adenauer'unkine benzer olarak çelişkili olmasına rağmen bir çok yönden

daha milliyetçiydi. Kendi yöntemine göre soğuk savaş gerçeklerini reddetti ve müphem bir kolektif güvenlik anlayışını Avrupa için ileri sürdü. Fakat SPD'nin NATO'ya kayması çok gecikmedi. Parti yönetimi birleşme için geriye kalan tüm imkanların dikkatlice değerlendirilmesi şartıyla, Batı ittifakına askeri bir katkının realist olacağı noktasına geldiler. Adenauer'ın stratejisi Batı entegrasyonunu temel bir şart haline getirmek ve Sovyet işgal bölgelerinin birleşmesi üzerine güç merkezli bir müzakereyi başlatmak iken, SPD güçten bağımsız yalın bir müzakere ile başlamak istedi. SPD'nin öngördüğü çift yönlü politikaya göre, Federal Almanya Batı ile askeri entegrasyonu pazarlık olarak kullanarak Rusya'nın Doğu Almanya'dan vazgeçmesi durumunda NATO ve EDC'nin dışında kalacaktı. Bir süre için, hesaplanan bu zayıflık politikasının başarılı olabileceği düşünülürdü

1955'den sonra SPD yavaş yavaş müzakerelerin birleşme problemine erken bir çözüm getirmeyeceğini anladı. Parti yönetimi daha sonra birleşme ve güvenlik arasındaki bağı zayıflattı ve Federal ordunun oluşturulmasında aktif rol aldı. Birleşme fikrine bağlılığını devam ettirerek Batı ile tam bir entegrasyonu kabul etti. Fakat onun stratejisi Adenauer'unkinden farklı olarak geleneksel Doğu- Batı yakınlaşma trendine daha uygundu. SPD aynı zamanda barış ve silahsızlanma ile Alman sorunu arasında ilişki kurdu. Fakat Adenauer yumuşama ve silahsızlanmanın güç merkezli politikanın altını, oyacağı ileri sürmüştü. SPD ise yumuşama ve silahsızlanmayı birleşme için faydalı görmüştü. 1950'lerde parti bir çok politika yürütüyordu. Bu politikalar, yumuşama - silahsızlanma - birleşme ve kolektif güvenlik sorununu aynı zemine çekti.

Planlanmış zayıflığa dair revizyonizmin en önemli problemi birleşik Alman-

ya'nın güçsüz olamayacağı veya kalınamayacağı, güçsüz olursa kararsız olacağı, doğu batı mücadelesinde hamlelerin hedefi haline gelecek olmasıydı. Eğer böyle bir Almanya kendi içinde kararlı olsa bile Doğu Batı dengesinde son sözü söyleyen üçüncü bir güç konumuna gelecekti. Bu düşünceler Almanya'nın eski düşmanlarının ve dünya sisteminin söz sahiplerinin zihinlerinde şüpheler uyandırdı. Batı ve Doğu ne yapacağı önceden kestirilebilen ve kontrolden çıkmayacak bir Almanya istiyorlardı.

4- Ulusal Sorunun Yeniden Tanımlanması

1955 başlarında Adenauer'ın Ostpolitik'inin pratik olmadığını anlaşılmasına ve dış şartların daha da kötüleşmesine rağmen, muhafazakarlar bunu deklare etmekten kaçındılar. Revizyonizmi değişen şartlarla paralel hale getirebilmek için Hristiyan Demokratların esnek kanadı, FDP ile yeni bir kombinasyonu denediler. Batı entegrasyonu ve revizyonizm artı detant. Bu politikanın temel varsayımı, Doğu Avrupa ülkeleri ile genel bir tansiyon düşürücü ilişki sonucu Orta Avrupa'da kararsız bir yapı oluşturan bölünmüş Almanya'nın bu ülkelerin menfaatine olmayacağı noktasında ikna edilebileceği düşüncesine dayalıydı. Nihayetinde bu politikanın Doğu Almanya'ya o ana kadar olduğu gibi sadece Batıdan ve Üçüncü Dünyadan değil aynı zamanda Doğudan da izole etmeyi hedeflemesi başarısızlığının sebebi oldu. Bu da Doğu yerine Batı Almanya'nın dışlanması ile sonuçlandı. 1960'larda Doğu Almanya'nın ve Oder-Nisse hattının tanınmamış olması Ostpolitik'te bir ilerleme sağlanmasını imkansızlaştırdı.

1969 da kurulan yeni SPD-FDP koalisyonu II. Dünya Savaşı'nın sonuçlarının kayıtsız kabulünden hareket ederek, Sovyetler, GDR ve Polonya ile yapılan ikili anlaşmalarda birbirlerine karşı hiçbir sınır değişikliği iddiaları olmadığını

deklare etti. Ancak bu anlaşmalarda dahi birleşmenin önu açık bir şekilde ne hukuki ne de siyasi olarak kapanmıştır. Bu durum daha iyi şartlara kavuşmak için statükonun istikrara kavuşturulması ve güvenliğin geleceği için geçici bir anlaşma (**modus vivendi**) olarak değerlendiriliyordu. Doğu ile yapılan anlaşmalar Berlin krizinden beri şekillenmeye çalışan Amerikan-Sovyet dayanışmasını resmileştiriyordu.

Gelinen bu noktada Federal Almanya, Alman Sorunu ile güvenlik arasındaki ilişkiyi yeniden anlamlandırdı. Doğu, uzun süre Almanya'nın bölünmüş olmasının kabul edilmemesini barış için bir tehdit olarak görmekte ısrar etti. Federal Almanya'nın yeni paradoksu, bölünmenin sonuçlarının üstesinden gelmenin tek şartı onları kabul etmekten geçiyor olmasıydı. Şimdi birleşme, iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmek ve ortak sorumluluk altına girmek anlamına geliyordu.

SPD on yıl sonunda Batı ile entegrasyonun, onbeş yıl sonunda da bölünmenin gerçekliğini kabul etmeye başlamıştı. Batıya entegrasyonu Raison D'etre olarak gören CDU için takip ettiği politikaların dünya sistemine getireceği yükü anlamak yirmibeş yılını aldı. Savunma artık yumuşama sosyal demokrat-liberal ve liberal-muhafazakar partilerin resmi anlayışlarının ve Batı Alman politikasının köşe taşı oluşturdu.

V) ALMAN SORUNU'NUN 1990'LARA TAŞINMASI VE FEDERAL ALMANYA'NIN DÜNYA SİSTEMİNE ADAPTASYONU

Doğu- Batı ilişkilerinin coğrafi, politik, askeri ve ideolojik olarak dünyanın bölünmesine bağlı olmasının bir avantajı da süper güçler arasındaki güç dağılımını regule etmiş ve Alman sorununun kıyıda köşede kalmasını sağlamıştı.

Bu iki yönlü sistemin transformasyo-

nunun içerdiği potansiyel risklerden birisi, Orta Avrupa'daki Alman etkisinin problem olmaya devam ediyor olmasıydı. Birleşen Almanya'nın dünya sistemi için tehlikeli olacağı bir sosyalist propagandanın hayal ürünü değildi. Problem Alman tarihinden, pozisyonunu ve potansiyelini dünya sistemi açısından ihtiyatlı bir şekilde kullanmamasından kaynaklanıyordu. Tüm bunlara rağmen Almanya'nın gelişen Avrupa Birliğinin sadık bir üyesi olacağını bir çok faktör doğruluyor. Almanya'nın yeni güç yapılanmasının ve nükleer devrimin dışında tutulmasının bir dış sonucu ve Alman dış politikasının kanlı geçmişinin bir iç sonucu olarak güç merkezli politikanın terkedilmesi Alman dış politikasındaki konsensusun göstergesidir. İlk revizyonist güçler dahi askeri yöntemin tamamen bahis dışı kaldığının farkındaydılar. Bu durum Prusya geleneğinin kırılması anlamına geliyordu. Örneğin Weimar Cumhuriyeti en yumuşak dönemlerinde dahi özellikle Polonya'ya karşı güç kullanımını açık bir şekilde red etmedi, -ki bu muhafazakar yöneticilerinin bir çoğu için sadece zaman meselesiydi. İkinci önemli nokta revizyonist arzularındaki tedrici kırılmaydı- ki bu Oder Nisse nin doğusundaki toprak iddialarının reddedilmesi idi. Burada izlenen yol **"Three-way division? Never"** sloganından başlayan ve pratik olarak Polonya-Almanya sınırının tanınması ile sonuçlanan bir maceraydı.¹⁰

Tüm bunlara ek olarak, şimdi Federal Almanya'nın Batı'ya çok sıkıca sarıldığı gerçeği de ortadadır. Temel fonksiyonlarından birisi de Almanya'yı kontrol altında tutmak olan askeri ittifakla bağlar zayıflasa bile, özel bir Alman tarzının ortaya çıkması çok zayıf bir ihtimal olarak gözüküyor. Entegrasyon, askeri alandan çok daha fazlasını, herşeyden önce ekonomik ve hızla artan bir şekilde politik sahaya geçiriyor. Avrupa'da supranasyonel otorite-

telerin sayısının artmasına rağmen Alman idealizminin ve geleneğinin önünü tamamen tıkayacak bir faktörün olmadığı da bir gerçektir. Doğu Avrupa ülkeleri üzerinde oluşturmuş olduğu ekonomik üstünlüğü Brandt'ın "ekonomik dev-politik küce" olarak nitelendirdiği konumdan

daha farklı anlayışta değerlendirildiği ve bu üstünlüğünü Alman tarihinin ve geleneğinin aksine bir silah olarak kullanabildiği ölçüde Almanya'nın Avrupallaşmasının önüne geçerek Avrupa'nın Almanyalaşması yönünde mesafe katetme imkanı kavuşabilir.¹¹

DİPNOTLAR

1. Otuz yıl savaşları sonunda Avrupa'daki savaşan güçler (Fransa, Kutsal Roma Germen İmparatorluğu, İspanya, Alman prenslikleri) arasında imzalanan bir dizi anlaşmalardır. Vestfalya barışıyla beraber Augsburg Hanedanlığı zayıflamış, prensliklerin gücü artmıştır.
2. Hitler, Almanları Ari ırkın temsilcisi olarak görür. Nazi sembolü olan gamalı haç, M.Ö 1600'lerde Hindistanı istila eden ve oraya yerleşen Arilerin tapınaklarındaki sembolere çok benzemektedir. Dolayısıyla Hitler'in anti-semitizmi tarih boyu süregelen Ari-Sami çatışması olarak değerlendirilmelidir.
3. İki dünya savaşında başrol oynayan Almanya çekingen konumunu hala sürdürmektedir. Federal Almanya tecrübesi geçmişten farklı bir Alman zihniyetini yansıtmaktadır. Körfez Savaşı sırasında Wickert tarafından yapılan bir kamuoyu araştırmasında, halkın %80'i Irak'a karşı kurulan askeri koalisyonu desteklediklerini ancak Almanya'nın ittifaka katılmaması gerektiği doğrultusunda görüş bildirmiştir. Bu da Alman ruhunun tarihi bağlamından henüz uzak olduğunu göstermektedir. Ancak bu durumun kalıcı olacağına iddia edilmesi güçtür.
4. Almanlar kendilerini Kutsal-Roma-Germen İmp.'nun mirasçısı olarak görürler. Charlemagne İmp. I.Reich, Bismarck Almanyası II.Reich, Hitler Almanyası III.Reich olarak tanımlanır.
5. Versailles Anlaşmasının Almanya için öne sürdüğü ağır şartların Alman revizyonizmine güç kattığını farkederek Batılılar, II.Dünya Savaşı sonrası geçmişe oranla daha yumuşak davranmayı tercih ettiler.
6. Polonya konumu itibariyle coğrafi sürekliliğin anahtarıdır. Bir bakıma Avrupa'nın kapısıdır. Polonya'ya hakim olan tüm kıtaya hakim olmuştur. Bu sebeple Osmanlı İmp.'nun Avrupa politikasının en önemli unsuru Polonya'yı (Lehistan) ayakta tutarak merkezi bir güç oluşmasını engellemektir.
7. 1951-58 yılları arasında dışişleri bakanı olan Walter Hallstein tarafından ortaya konmuştur. Hallstein, Altılar Avrupa'sının siyasi bütünlüğünden yana oldu. Doğu Almanya'yı bir Alman devleti olarak tanıyan tüm ülkelerle diplomatik ilişkilerin kesilmesi gerektiğini savunmuştur.
8. NATO ilk genel sekreteri Lord Ismay, NATO stratejisini bu şekilde ifade etmiştir.
9. Antlaşma metinlerinde NATO stratejisi İngilizce "forward defence" -leri savunma- olarak ifade edilirken, Almanca metinlerde daha sınırlı olan "vorneverteidigung"-sınıra yakın savunma- olarak "vorwärtsverteidigung" un yerine kullanılmıştır.
10. Üç Bölünmemi! Asla ! FDP'nin ilk dönem seçim sloganıydı. Almanya'nın Doğu, Batı ve Polonya topraklarının bir kısmı olarak bölünmesini kabullenmiyordu.
11. Ekonomik gücü caydırıcı bir baskı unsuru olarak kullanmak Alman geleneğinde olmayan bir durumdu. Oysa Batı Almanya'nın komşularıyla ilişki kurmak için ticaretden başka seçeneği yoktu.

REFERANSLAR

1. ARMAOĞLU Fahir, 20 yy Siyasi Tarihi
2. DANIEL Hamilton, A More European Germany A More German Europe, Journal Of International Affairs
3. MOISI Dominique, The French Answer To German Question, European Affairs, 90/1
4. PATERSON William, Guliver Unbound
5. SANDER Oral, Siyasi Tarih
6. SPERLING James, German Security Policy In Post-Yalta Europe
7. KRELL Gert, West German Ostpolitik and The German Question, World Politics, Vol 28 pp. 311
8. SCHMIDT Helmut, Wanted: One European Voice
9. The German Problems Reconsidered: The German Problems And Its Lessons, p. 205-209
10. DEAN Jonathan, How To Lose Germany, Foreign Policy, p. 54
11. REBECCA Hudson, German-American Relations and The Post-Coldwar World, Aussenpolitik, 1/92, p 33
12. SPAULDING Robert, German Trade Policy In Eastern Europe 1890-1990: Preconditions For Applying International Trade Leverage, International Organisation 45, 3 Summer 1991